

El context de les eleccions del 27 de setembre

JORDI CALVET

El context polític ha estat un element fonamental de les eleccions del 27 de setembre, un dels factors que n'explica més els resultats. En concret, cal centrar l'atenció en el sistema de partits, que ha patit uns canvis substancials i de gran magnitud. Si iniciem el comptador en les eleccions anteriors (15 de novembre del 2012), en el període de gairebé tres anys apareixen o es consoliden partits nous, amb cares també noves. Mentrestant, els partits tradicionals han optat per presentar candidats nous o fer coalicions electorals, amb denominacions també noves. D'una altra banda, els electors han canviat el vot i es comporten d'una manera molt menys previsible i coneguda. En altres paraules, el sistema de partits es troba en un període de canvi, que encara no ha arribat a un punt d'estabilitat.

En general, els sistemes de partits consolidats són estables, amb uns partits forts i ben implantats, que s'estructuren al voltant d'algunes clivelles de conflicte. El vot dels ciutadans és un vot fidel, perquè el lligam entre ciutadans i partits és estret. Per això, el comportament és força previsible i els resultats de les eleccions no deixen espai per a gaires sorpreses. En tot cas, la incertesa principal consisteix a preveure la variació de vots que hi haurà entre unes eleccions i les següents. Sempre, però, dins d'uns límits: els partits grans, mitjans i petits conservaran la posició i la mida habituals. El cas català és molt estable des de la primera majoria absoluta de CiU (1984) fins al Govern de Montilla (2006-2010). Presenta un període de domini de CiU (1984-1999), seguit d'un altre de competitivitat entre CiU i PSC (1999-2010), que es disputen el primer lloc, a poca distància l'un de l'altre. A les eleccions del 2010, CiU recupera el domini anterior.

Però els sistemes de partits també passen per períodes d'inestabilitat, en els quals la correlació de forces entre els partits s'altera. Els grans perden la posició a favor d'altres, anteriorment mitjans o petits. Aquesta situació es pot reforçar amb l'entrada de partits nous, que disputen amb èxit el lloc als partits de *statu quo*, algun dels quals pot de-

sapareixer de l'escena. El vot dels ciutadans perd fidelitat i es torna més volàtil, perquè s'han aprimat els lligams tradicionals. Aquesta situació es manifesta a Catalunya a les eleccions del 2012, quan un 16% dels participants canvia d'opció votada, en comparació del 2010 (es refereix a la volatilitat neta). Al Parlament es fa evident una fragmentació cada cop més alta, amb més grups parlamentaris i noves formacions. Els dos primers partits (CiU i PSC) perden molta representació (20 diputats), a favor dels partits mitjans i petits (ERC, PP, ICV, C's i CUP). Si bé el comportament dels partits i ciutadans s'estructura al voltant de les clivelles habituals (la nacional i la social), la sobirania es situa en el centre del debat. El partit principal (CiU) assumeix l'opció favorable a un estat propi i abandona l'autonomisme. Com a contrapartida, els partits espanyolistes reforcen el discurs de l'*statu quo* constitucional (PP, C's). En canvi, el PSC i ICV viuen un debat intern molt intens entre el sobiranisme o l'alternativa federal.

La X Legislatura del Parlament (2012-2015) transcorre, doncs, en un context de canvi i modificació dels partits i del comportament electoral. D'una banda, les organitzacions sobiranistes (Òmnium, ANC) exhibeixen una capacitat de mobilització i d'organització elevadíssima i sostinguda. En són la prova les celebracions massives de la Diada i la participació en el 9N (2,3 milions de ciutadans). De fet, la mobilització s'inicia abans, a la manifestació contra la sentència del Tribunal Constitucional sobre la reforma de l'Estatut (10 de juliol del 2010) i continua en les consultes ciutadanes sobre la independència (la de Barcelona se celebra el 10 d'abril del 2011). En el bàndol constitucionalista, en canvi, les mobilitzacions són absents o testimoniales. D'una altra banda, el de-

LORDPLAY

A LES ELECCIONS DE 2012 EL VOT ES MOSTRA MÉS VOLÀTIL QUAN UN 16% DELS PARTICIPANTS CANVIA D'OPCIÓ VOTADA, EN COMPARACIÓ DEL 2010

L'ÚLTIMA LEGISLATURA LES ORGANITZACIONS SOBIRANISTES EXHIBEIXEN UNA CAPACITAT DE MOBILITZACIÓ ELEVADÍSSIMA I SOSTINGUDA

bat sobre la sobirania té conseqüències en l'organització interna i la implantació dels partits. Pel que fa a les escissions, el PSC perd quadres molt rellevants, que passen a les files d'ERC. Com a conseqüència, cau la direcció encapçalada per Pere Navarro i és rellevat per Miquel Iceta. Segon, ICV també pateix alguna escissió, però és capaç de contenir el debat intern i mantenir la direcció intacta. Tercer, la coalició de CiU es desfà i UDC se separa, encara que CDC reté un sector dels democratacristians.

Durant l'últim any de legislatura, els partits preparen les eleccions en aquest context de canvi. En uns quants casos, es presentaran en coalició, mentre els altres

mantindran les sigles. Però tots preferiran cares noves que encapçalin les llistes. El president Artur Mas aposta per una candidatura unitària de tots els partits sobiranistes, que es materialitza en la llista de Junts pel Sí. Aquesta és la denominació de la coalició electoral entre CDC i ERC, però encapçalada per personalitats civils i de les entitats sobiranistes. Pel que fa a ICV, s'uneix a Podemos sota el nom de Catalunya sí que es Pot i recorre a un líder de les associacions veïnals com a primer de la llista. Els altres partits presenten també cares noves (García Albiol, Arrimadas, Baños) o bé cares conegudes però noves en el càrrec (Iceta, Espadaler). Tot plegat fa evident que es

tracta d'unes eleccions especials, extraordinàries.

En resum, les eleccions del 27 de setembre se celebren en un context de canvi del sistema de partits, de l'organització interna dels partits mateixos i del comportament electoral dels ciutadans. Sens dubte, també hi tenen a veure factors comuns de l'Europa contemporània, com la crisi econòmica, el descrèdit dels polítics o els escàndols de corrupció. Però la situació catalana presenta trets propis que responen a un debat intern sobre l'estatus de Catalunya en el mapa hispànic.

Professor Ciència Política i de l'Administració a la UB.

